Väestöliitto

Lausunto
HE 141/2024 vp

Asia: HE 141/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta

Väestöliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen. Väestöliitto näkee hyvänä veronalennukset välttämättömyystuotteisiin, kuten kuukautissuojiin, inkontinenssisuojiin ja lasten vaippoihin, ja niiden siirtäminen yleisestä arvonlisäverokannasta 14 prosentin arvonlisäverokantaan.

Lääkkeiden arvolisän nousun näemme huolestuttavana, sillä hintojen nousulla on vaikutusta lääkkeiden käyttöön. Erityisesti pienituloisten osalta pitkäaikaislääkkeiden kustannusten nousu lisää lääkkeiden käyttämättä jättämistä ja näin vaikuttaa heikentävästi terveyteen ja hyvinvointiin. Lisäksi julkisen liikenteen lippujen hintojen nousu arvonlisäveromuutoksen vaikutuksesta kohdistuu kuluttajiin ja eritysesti pienituloisiin, joiden ostovoima entisestään huononee julkisen liikenteen käytön ollessa välttämättömyys asioiden hoitamisessa.

Kuukautissuojien, inkontinenssisuojien ja lasten vaippojen siirtäminen alennettuun 14 prosentin arvonlisäverokantaan

Väestöliitto näkee hyvänä kuukautissuojien, inkontinenssisuojien ja lasten vaippojen siirron 14 prosentin arvonlisäverokantaan, mikäli veromuutos näkyy kuluttajalle hinnoissa. Tuotteet ovat välttämättömyyshyödykkeitä. Kuukautissuojia koskeva muutos lähtökohtaisesti huomioi tyttöjen ja naisten erityiskustannukset, mikä on myönteistä. Vaippojen arvonlisäveron alennus kohdistuu lapsiperheiden kokonaisverotukseen. Kuten esityksessä todetaankin, arvonlisäverokannan alentamisen siirtyminen hintoihin on epävarmaa ja kuluttajan näkökulmasta ei voida arvioida tuotteiden hintojen alentuvan. Mikäli lopputuloksena hintojen alennus kuukautissuojien, inkontinenssisuojien ja lasten vaippojen osalta ei toteudu, muutosta ei voi pitää onnistuneena.

Lääkkeiden siirtäminen 10 prosentin alennetusta verokannasta 14 prosentin alennettuun verokantaan

Esityksessä todetaan, että lääkkeiden arvonlisäveron korotuksen arvioidaan siirtyvän reseptilääkkeiden hintoihin täysimääräisenä. Jos lääke ei kuulu Kansaneläkelaitoksen lääkekorvauksen piiriin, lääkkeiden arvonlisäveron korotus heikentää kuluttajan ostovoimaa. Jos kuluttajan ei ole mahdollista esimerkiksi muuta kulutusta sopeuttamalla ostaa tarvitsemaansa määrää lääkkeitä korkeammalla hinnalla, voi esityksellä lähtökohtaisesti olla osin haitallisia välillisiä vaikutuksia terveyteen. Lääkkeet ovat monille välttämättömyyshyödykkeitä, joiden kulutusta ei voi

vähentää hintojen noususta huolimatta. Fimean Lääkebarometri 2023 -tutkimuksen mukaan useimmilla suomalaisista on vähintään yksi pitkäaikaissairaus.

Väestöliitto näkee huolestuttavana lääkkeiden kustannusten nousun arvonlisäveron muutoksen takia. Lääkkeiden kustannusten nousu kuluttajille on erityisen haitallista pienituloisten osalta, ja usein myös pienituloisilla on pitkäaikaislääkityksen tarvetta. Lääkkeiden hintojen nousu saattaa johtaa lääkkeiden hankkimatta jättämiseen heidän osaltaan, joilla varaa ei ole ja tällöin päätöksellä on kielteisiä vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Tämä todetaan myös esityksessä ja lääkkeiden arvonlisäkorotuksen arvioidaan siirtyvän reseptilääkkeiden hintoihin, tällä on haitallisia vaikutuksia terveyteen, kun kuluttaja ei voi ostaa hinnan nousun takia tarvitsemaansa määrää lääkettä. Korkeat lääkekustannukset koskettavat pienituloisten ohella myös monia keskituloisia, mukaan lukien lapsiperheitä.

Lääkekustannusten nousun kielteistä vaikutusta korostaa se, että ensisijaisia etuuksia on jo aiemmin leikattu ja useiden tärkeiden toimeentuloturvaetuuksien indeksikorotukset jäädytetty. Samoin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset ja lääkekorvausten alkuomavastuun korotus kohdistuvat samoihin ihmisiin ja perheisiin.

Väestöliitto painottaa verojen, maksujen ja etuuksien yhteisvaikutusten tarkastelua rinnakkain niin, että muutosten jälkeen jokaisen oikeus perustoimeentulon turvaan, riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin ja kaikissa tilanteissa aina oikeus vähintään välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon toteutuu. Lasten tilanteeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska heidän toimeentulonsa ja terveytensä riippuu vanhempien tai muiden huoltajien kyvystä vastata lapsen huollosta ja elatuksesta ja tätä vastuuta täydentävistä yhteiskunnan palveluista ja etuuksista.

Väestöliitto ry

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja
eija.koivuranta@vaestoliitto.fi
puh +358 50 574 1775